

IGAZGATÓI JELENTÉS AZ 1926. ÉVRŐL.

Írta: báró N o p c s a F e r e n c dr.

Az 1926. év első fele a Földtani Intézet palotájában folyó építkezésekkel, a helyiségek átcsoportosításával telt el.

Az igazgatói magánlakás építése, a tervbe vett házinyomda és a fényképészeti műterem felállítása, valamint az agrogeológiai laboratórium helyreállítása és fejlesztése az építkezések szükséges voltát egyaránt indokolták.

Mindez nagy eltolódásokat vont maga után, amelyek az Intézet tagjainak működését ideiglenesen megbénították ugyan, de nemsokára már éreztették kedvező hatásukat, mely különösen számos gazdagon illusztrált munka kiadásában nyilvánult.

A Földtani Intézetnek a külfölddel való érintkezésében az évben rendkívül fellendült.

Már február havában módomban volt Angliában az ottani szaköröket a Magyarországon használatos agrogeológiai módszerekről tájékoztatnom.

Május havában dr. László Gábor m. kir. főgeológus kíséretében a madridi Nemzetközi Geológiai Kongresszuson vettem részt, ahol előadást is tartottam. Ugyanekkor egy oly előterjesztést is tettem, amelyet a kongresszus némi módosítással nemzetközi határozattá emelt.

Augusztus és szeptember havában Magyarországon gyűlt egybe a Nemzetközi Talajtérképező Bizottság, mely mintegy két hétig tartózkodott itt és járta be az országot, értekezletein pedig messzemenő nemzetközi határozatokat hozott.

Hogy az Intézet fiatalabb tagjai is felvegyék a külföldi tudósokkal az érintkezést, az ősszel Jénában megtartott „Palaeontologentag” üléseire, — amelyekén személyesen is részt vettem — az Intézet dr. Ferenczi István osztálygeológust küldte ki.

A nemzetközi érintkezés fejlesztése még Rozlozsnik Pál főgeológusnak, telegdi Róth Károly dr. osztálygeológusnak és Marzsó Lajos dr.-nak olaszországi kiküldetésében is nyilvánult, akik az olasz eocén tanulmányozásával e tárgyban szélesebb látókört nyertek.

Az Intézet belső fejlődésével kapcsolatban elsősorban ki kell emelnem az agrogeológiai laboratórium helyreállítását, amely a Földművelésügyi Minisztérium támogatásával történt meg. Itt említem meg, hogy az agrogeológiai gyűjteménynek azt a részét, amely tárgyánál fogva inkább a mezőgazdákat érdekli, a Földművelésügyi Miniszter Úr Önagyméltóságának jóváhagyásával a Mezőgazdasági Múzeumnak adtuk át. Ennek ellenében a Mezőgazdasági Múzeum az ott lévő földrengési ingát — amelynek inkább az Intézetben van helye — engedte át.

Az intézeti helyiségek átcsoportosításával felszabadult helyiségeket a házinyomda felállítására használtam fel. Az Intézet ennek már a Nemzetközi Agrogeológiai Térképkonferencia alkalmával nagy hasznát látta, amidőn a gyors elintézéshez szokott külföldi tudósok nagy meglepetésükre már 36 órával az ülések után eredményeikről háromszínű nyomással készült térképet kaptak kézhez. Ugyanez a házinyomda lehetővé tette az értekezlet alkalmából egy tudományos színvonalú vezető megjelenését.

Balsikerként kell azonban megemlítenem, hogy az igazgatóságnak a nagyon elhanyagolt könyvtár fejlesztésére és rendbehozatalára irányuló intézkedései hatás nélkül maradtak. Hiábavalónak bizonyult az a törekvésem, hogy a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumtól az általa Budapestre összehívott Természettudományi Kongresszus alkalmából könyvtári pótlások céljaira 800,000.000 korona támogatást kapjak és lépéseim ez ügyben Hutchinsonnál is eredmény nélkül maradtak. Megnyertem ugyan a Halaváts Gyula elhalálózása folytán gazdátlanul maradt könyvtár vezetésére Lambrecht Kálmán dr.-t, a pécsi Tudomány Egyetem magántanárát, akiről tudtam, hogy bibliográfiai tudása folytán a hiányzó munkákról biztos képet kapok, de a könyvtár részére semmiféle rendkívüli támogatást nem kaptam, a póthitel pedig, amelyet sikerült mégis kieszközölnöm, a rendes költségvetésemben törölt összegnek sem felelt meg. Pedig az irodalom hiánya az Intézet munkaképességét minden fáradozásom ellenére is rendkívül veszélyezteti.

Ami az Intézet tudományos működését illeti, mindenk előtt arra törekedtem, hogy prioritásunkat az elcsatolt területeken bizto-

sítsam. Ezért sürgettem a tágabb értelemben vett Bihar hegység monografikus leírását, továbbá a Magyar Szentkorona Országai délkeleti lapjának elkészítését. Perhorreskálván azt, hogy az Intézet geológusainak működése csak apró-cseprő, egy pár oldal terjedelmű és lokális vonatkozású cikkekben merüljön ki, általában arra az álláspontra helyezkedtem, hogy tartalomdús, széleslátókörű és kellő kiállítású munkákat prezentáljanak, olyanokat, melyekről tudom, hogy fenti tulajdonságaiknál fogva a külföld figyelmét Intézetünkre irányíthatják.

Ugyanebben a szellemben összevontam az Évi Jelentések tudományos részét, hogy a tanulmányok az Évkönyvben és a Geologica Hungaricában nagyobb terjedelemben jelenhessenek meg. Ugyanekkor a Földtani Társulatot anyagi támogatásban részesítettem azért, hogy folyóiratában az intézeti tagok közleményeinek elsőbbséget adjon.

Bár nem szorosan az Intézet hatáskörébe tartozott, de — mint már multévi jelentésemben is előrebocsátottam — felmértem az Aggteleki barlangot, minek idegenforgalmi szempontból van jelentősége.

Beadvánnyal fordultam a Pénzügyminisztériumhoz az artézi kútra, földgázra és nyersolajra irányuló kutatások egyesítése érdekében, erre azonban válasz nem érkezett.

Személyi ügyekben a következő változások történtek:

Pálfy Mór dr. és Horusitzky Henrik m. kir. főbányatanácsosok az V. fizetési osztályba, a Földtani és Meteorológiai Intézetek tudományos létszámában igazgatókká nevezettek ki, majd az év végével saját kérelmükre nyugdíjaztattak.

Marzsó Lajos dr. és Sümeghy József dr. az Intézet-hez osztálygeológusokká nevezettek ki.

DIREKTIONSBERICHT ÜBER DAS JAHR 1926.

(Vollinhaltliche Übersetzung des ung. Originaltextes.)

Von Dr. Baron F. Nopcsa.

Die erste Hälfte des Jahres 1926 verstrich mit Bauarbeiten im Palais der Anstalt und mit der Umgruppierung der Räumlichkeiten.

Die Ausgestaltung der Privatwohnung des Direktors, die Aufstellung der Hausdruckerei und des photographischen Ateliers, sowie die Instandsetzung des agrogeologischen Laboratoriums begründen die Notwendigkeit der Bauarbeiten hinlänglich.

Dies zog zwar grosse Verschiebungen nach sich, die die Tätigkeit

der Mitglieder der Anstalt vorübergehend lähmten, doch machten sich dann alsbald die günstigen Auswirkungen geltend, was sich besonders in der Ausgabe zahlreicher, reich illustrierter Arbeiten offenbarte.

Der Kontakt der Geologischen Anstalt mit dem Ausland nahm in diesem Jahre einen ausserordentlichen Aufschwung. Ich hatte schon im Monat Februar Gelegenheit, in England die dortigen Fachkreise über die in Ungarn gebräuchlichen agrogeologischen Methoden zu orientieren.

Im Monat Mai nahm ich in Gesellschaft des kgl. ung. Chefgeologen Dr. G á b o r v. L á s z l ó am Madrider Internationalen Geologenkongress Teil, wo ich auch einen Vortrag hielt. Bei der gleichen Gelegenheit machte ich einen Vorschlag, der mit einer geringfügigen Änderung zum internationalen Beschluss erhoben wurde.

In den Monaten August und September versammelte sich die Bodenkartierungskommission in Ungarn, wo sie sich ungefähr 2 Wochen hindurch aufhielt, das Land durchstreifte und in ihren Sitzungen weitgreifende internationale Beschlüsse brachte.

Mit der Absicht, auch die jüngeren Mitglieder der Anstalt mit den ausländischen Gelehrten persönlich bekannt zu machen, wurde von der Anstalt der Sektionsgeologe Dr. I s t v á n F e r e n c z i zu dem im Herbst in Jena abgehaltenen Paläontologentag delegiert, an dessen Sitzungen auch ich persönlich teilnahm.

Der Ausbau unserer internationalen Verbindungen offenbarte sich auch in der Entsendung des Chefgeologen P á l R o z l o z s n i k, sowie der Sektionsgeologen Dr. K á r o l y R o t h v. T e l e g d und Dr. L a j o s von M a r z s ó nach Italien, die durch das Studium des dortigen Eozäns in dieser Disciplin einen weiteren Horizont gewannen.

Bezüglich der inneren Entwicklung der Anstalt muss ich in erster Linie die Instandsetzung des agrogeologischen Laboratoriums erwähnen, die mit einer Unterstützung seitens des Ackerbauministeriums erfolgte. Hier erwähne ich, dass jener Teil der agrogeologischen Sammlung, der mit seinem Gegenstand eher die Landwirte interessiert, mit Genehmigung Se. Excellenz des Ackerbauministers dem Landwirtschaftlichen Museum übergeben wurde, wofür uns das Museum das dort aufgestellt gewesene Erdbebenpendel überliess, das in unserer Anstalt eher am Platz ist.

Die durch die Umgruppierung der Lokalitäten frei gewordenen Räumlichkeiten der Anstalt verwendete ich zur Aufstellung einer Hausdruckerei. Diese erwies sich bereits gelegentlich der agrogeologischen

Kartenkonferenz sehr nützlich, wo selbst die an flotte Arbeit gewohnten ausländischen Gelehrten überrascht waren, als sie bereits 36 Stunden nach den Sitzungen eine in drei Farben gedruckte Karte über ihre Resultate in Händen hatten. Dieselbe Hausdruckerei ermöglichte auch gelegentlich der Konferenz die Herausgabe eines zeitgemässen Führers.

Als Misserfolg muss ich jedoch erwähnen, dass meine auf die Instandsetzung und Entwicklung der arg vernachlässigten Bibliothek unserer Anstalt gerichteten Bestrebungen wirkungslos blieben. Ich versuchte vergebens, vom Kultus- und Unterrichtsministerium gelegentlich des seinerseits nach Ungarn zusammenberufenen Naturwissenschaftlichen Kongresses für die Ergänzung der Bibliothek eine Unterstützung von 800,000.000 Kronen zu erwirken und auch bei Hutchinson blieben meine Schritte in dieser Angelegenheit erfolglos. Ich gewann zwar zur Leitung der nach dem Tode Gy. Halavát's herrenlos gebliebenen Bibliothek den Privatdozenten der Universität Pécs Dr. Kálmán Lambrecht, von dem ich wusste, dass er mir dank seiner bibliographischen Kenntnisse ein verlässliches Bild über die fehlenden Arbeiten liefern wird, wie gesagt, konnte ich jedoch für die Bibliothek keinerlei ausserordentliche Unterstützung verschaffen. Das Fehlen der Literatur gefährdete aber die Leistungsfähigkeit der Anstalt trotz all meiner Bemühungen ernstlich. Die ausserordentliche Dotation, die ich dann schliesslich dennoch erwirken konnte, erreichte nicht einmal die Summe, die aus meinem ordentlichen Budget gestrichen wurde.

Was die wissenschaftliche Tätigkeit der Anstalt betrifft, war ich vor allem bestrebt, unsere Priorität in den abgetrennten Gebieten zu sichern. Aus diesem Grund urgierte ich die monographische Beschreibung des Bihar-Gebirges im weiteren Sinne, ferner die Fertigstellung des südöstlichen Blattes der einstigen Länder der Ungarischen Krone. Ich konnte es nicht billigen, dass die Tätigkeit der Mitglieder unserer Anstalt sich bloss in geringfügigen, einige Seiten umfassenden Aufsätzen von lokaler Bedeutung kundgebe und vertrat im allgemeinen den Standpunkt: inhaltsreiche, weitsichtige Arbeiten in gebührender Ausstattung herauszubringen, von denen ich hoffen konnte, dass sie durch die genannten Eigenschaften die Aufmerksamkeit des Auslandes auf unsere Anstalt lenken werden.

Im selben Sinne restringierte ich den wissenschaftlichen Inhalt der Jahresberichte, damit die Aufsätze im Földtani Intézet Évkönyve (Jahrbuch) und in den Geologica Hungarica in grösserem Umfang erscheinen können. Gleichzeitig sicherte ich der

Ung. Geol. Gesellschaft eine materielle Unterstützung, um hierdurch den gelegentlichen Mitteilungen der Mitglieder unserer Anstalt ein Vorrecht auf die Veröffentlichung in deren Zeitschrift: Földtani Közlöny (Geologische Mitteilungen) zu sichern.

Obzwar es nicht streng in den Wirkungskreis der Anstalt gehört, liess ich — wie bereits in meinem Bericht vom verflossenen Jahr erwähnt wurde — die Aggteleker Höhle vermessen, eine Arbeit, die vom Gesichtspunkt des Fremdenverkehrs Bedeutung besitzt.

Ich wandte mich mit einer Eingabe an das Finanzministerium im Interesse der Vereinigung der auf die artesischen Brunnen, das Erdgas und Rohöl bezüglichen Forschungen, erhielt aber keine Antwort.

In den Personalangelegenheiten erfolgten die nachstehenden Änderungen:

Die Oberbergräte Dr. Móric v. Pálffy und Henrik Horwitzky wurden mit den Titeln von Direktoren im vereinigten Status der Geologischen und der Meteorologischen Anstalten in die V. Diätenklasse ernannt und am Ende des Jahres auf eigenes Ansuchen in den Ruhestand versetzt.

Dr. Lajos v. Marzsó und Dr. József Sümeghy wurden als Sektionsgeologen zur Anstalt ernannt.